

دانشگاه پیام نور

واحد تهران
دانشکده حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حقوق خصوصی

موضوع:

نسب ناشی از تملیح مصنوعی در قانون جدید

استاد راهنما:

جناب دکتر محمد عظیمی

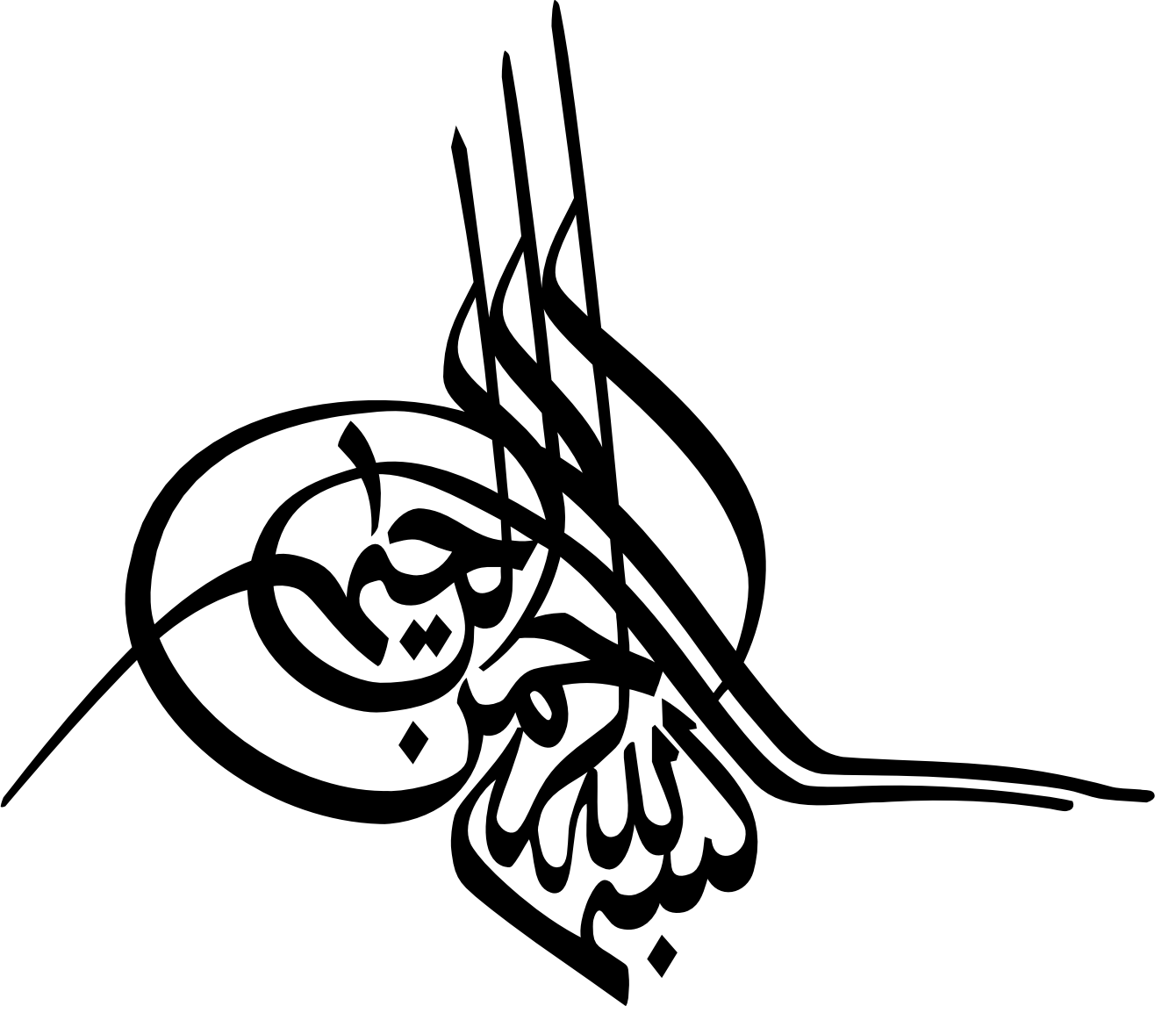
استاد مشاور:

حضرت آیت الله خلیل قبله ای

نگارش:

حسین ولایی کبریا

۱۳۸۸

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم

و همسر مهربانم که مرا در بحران و مشکلات پاری نمودند

و فرزندانم محمد رضا و محمد جواد

و تمام کسانی که به ما علم آموختند.

با تشکر و سپاس :

با کمال تشکر فراوان و بی شائبه از استاد محترم راهنما

جناب دکتور محمد عظیمی

و استاد مشهور

حضرت ایت الله خلیل قبله ای

که صمیمانه اندوخته های تجربه و زحمات سالیان خود را بدون هیچ منت و چشم داشتی در اختیار ما نوآموزان طریقت علم و دانش قرار داده اند از خداوند منان آرزوی توفیق و پیشرفت آنها را در تمام امور زندگی خواهانم.

پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع :

نسب ناشی از تلقیح مصنوعی در قانون جدید

استاد راهنما : دکتر

استاد مشاور : حضرت آیت خلیل قبله ای

دانشجو : حسین ولائی کبریا

سال تحصیلی : ۱۳۸۸

چکیده

پیشرفتهای علمی سبب شده که بسته شدن نطفه انسان از غیر راه شناخته شده (آمیزش) امکان پذیر گردد و تلقیح مصنوعی پدیده ای نسبتاً جدید و زائیده دانش کنونی دنیای بشری است که می تواند موانع باروری را مرتفع و در تولید نسل زوجین کمک شایسته ای بنماید و به خانواده شادمانی لازم را عطا کند .

موضوع تحقیق با یک مقدمه و در پنج بخش که بخش اول کلیات شامل تعریف و چگونگی پیدایش و روشهای مختلف تلقیح مصنوعی در فصول مختلف بررسی می شود . در بخش دوم تلقیح مصنوعی از نظر کذاهب مختلف و مباحث شرعی و حقوقی از نظر اسلام در فقه امامیه و عامه و نیز حکم عملیات مقدماتی تلقیح مصنوعی و دیدگاههای دین یهود و مسیحیت درباره اقسام تلقیح بحث می شود .

در بخش سوم نیز نسب و تعریف و پیدایش نسب و اقسام نسب و در بخش چهارم نیز نسب ناشی از تلقیح مصنوعی در قانون جدید که شامل نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر AIH و نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر AID و نظر موافقین و مخالفین این روش بحث می شود و نیز در خصوص اینکه به چه کسانی پدر و مادر می گویند . و در بخش پنجم نیز آثار نسب ناشی از تلقیح مصنوعی که در دو فصل آثار مالی و غیر مالی با اسپرم شوهر و در دو فصل دیگر آثار مالی و غیر مالی با اسپرم غیر شوهر مورد بررسی قرار می گیرد که انشاء الله مفید واقع شود .

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
بخش اول - کلیات	۳
فصل اوّل - تعریف پیشینه و روشهای مختلف تلقیح مصنوعی	۴
گفتار اوّل - تعریف لغوی	۴
گفتار دوّم - تعریف اصطلاحی	۴
فصل دوّم - چگونگی پیدایش تلقیح مصنوعی و سیر قانونی آن	۶
گفتار اوّل - پیدایش تلقیح مصنوعی	۶
گفتار دوّم - سیر قانون گذاری تلقیح مصنوعی	۸
فصل سوّم - بررسی علل ناباروری و روشهای مختلف تلقیح مصنوعی	۱۱
گفتار اوّل - بررسی علل ناباروری	۱۱
مبحث اوّل - ناباروری در مردان	۱۱
مبحث دوّم - ناباروری در زنان	۱۲
گفتار دوّم - روشهای مختلف تلقیح مصنوعی	۱۴
مبحث اول - تکنیک GIFT	۱۵
مبحث دوّم - تکنیک IUI	۱۶
مبحث سوّم - تکنیک IVF	۱۷
مبحث چهارم - تکنیک ZIFT	۱۸
مبحث پنجم - تکنیک ICSI	۱۹
بخش دوّم - تلقیح مصنوعی	۲۰
فصل اوّل - مباحث شرعی و حقوقی تلقیح مصنوعی از نظر اسلام (فقه امامیه و اهل سنت)	۲۱
گفتار اوّل - حکم عملیات مقدماتی تلقیح مصنوعی	۲۱

صفحه	عنوان
۲۳	گفتار دوّم - وضع حقوقی بانک اسپرم
۲۵	فصل دوّم - دیدگاههای دین یهود و مسیحیت
۲۵	گفتار اوّل - دیدگاه یهود
۲۷	گفتار دوّم - نظریات یهودیان درباره اقسام تلقیح (فوریه ۱۹۹۵ م)
۲۸	گفتار سوّم - دیدگاه مسیحیت (کاتولیک)
۳۰	گفتار چهارم - نظریات کلیسای کاتولیک درباره اقسام تلقیح
۳۱	گفتار پنجم - نظریات کلیسای ارتدوکس درباره اقسام تلقیح
۳۲	گفتار ششم - نظریات پروتستانها درباره حالات مختلف تلقیح
۳۳	بخش سوّم - نسب
۳۴	فصل اوّل - تعریف نسب
۳۴	گفتار اوّل - مفهوم لغوی نسب
۳۵	گفتار دوّم - پیدایش نسب
۳۷	فصل دوّم - اقسام نسب
۳۷	گفتار اوّل - نسب قانونی (مشروع) و اثبات آن
۳۹	گفتار دوّم - نسب ناشی از شبهه
۴۰	مبحث اوّل - اجرای اماره فراش در شبهه
۴۰	مبحث دوّم - نزدیکی به شبهه با زن شوهردار
۴۱	مبحث سوّم - نزدیکی به شبهه با زن آزاد
۴۱	مبحث چهارم - نزدیکی چند نفر به شبهه با یک زن
۴۲	مبحث پنجم - نزدیکی به شبهه و زنا
۴۲	مبحث ششم - نزدیکی به شبهه با محارم

عنوان صفحه

- گفتار سوّم - نسب نامشروع (نسب ناشی از زنا) ۴۳
- مبحث اوّل - نسب نامشروع از نظر فقه و قانون ۴۳
- مبحث دوّم - آثار نسب ناشی از زنا ۴۷
- گفتار چهارم - نسب ناشی از تلقیح مصنوعی ۴۸
- بخش چهارم - نسب ناشی از تلقیح مصنوعی در قانون جدید ۵۱
- فصل اوّل - اقسام تلقیح مصنوعی ۵۸
- گفتار اوّل - نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر **AIH** ۵۹
- گفتار دوّم - بررسی تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر در قانون مدنی ۶۳
- فصل دوّم - تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر **AID** ۶۸
- گفتار اوّل - استدلال مخالفین جواز تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر به آیات قرآن ۶۸
- گفتار دوّم - استدلال مخالفین جواز تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر به روایات ۷۰
- گفتار سوّم - دلایل موافقان جواز تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر ۸۱
- گفتار چهارم - مادر جانشین ۸۲
- گفتار پنجم - معنی و مفهوم مادر ۸۵
- گفتار ششم - پدر کیست ۹۰
- فصل سوّم - احکام کودکانی که از طریق تلقیح مصنوعی بدنیا می آیند ۹۲
- گفتار اوّل - تلقیح نطفه مرد به تخمک همسرش ۹۱
- گفتار دوّم - تلقیح نطفه مرد اجنبی بر زن اجنبی ۹۳
- گفتار سوّم - انتقال جنین به رحم همسر دوم شوهر ۹۵
- گفتار چهارم - نطفه مرد و تخمک زن اجنبی و انتقال آن در رحم همسر مرد ۹۶

عنوان	صفحه
بخش پنجم - آثار نسب ناشی از تلقیح مصنوعی.....	۹۷
فصل اوّل - آثار غیر مالی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر.....	۱۰۰
گفتار اوّل - حرمت نکاح.....	۱۰۰
گفتار دوّم - حضانت.....	۱۰۱
گفتار سوّم - ولایت.....	۱۰۲
فصل دوّم - آثار مالی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم شوهر.....	۱۰۵
گفتار اوّل - ارث.....	۱۰۶
گفتار دوّم - وصیت.....	۱۰۸
گفتار سوّم - نفقه.....	۱۱۰
فصل سوّم - آثار مالی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر.....	۱۱۳
گفتار اوّل - نفقه.....	۱۱۲
گفتار دوّم - ارث.....	۱۱۶
گفتار سوّم - حضانت.....	۱۱۷
فصل چهارم - آثار غیر مالی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی با اسپرم غیر شوهر.....	۱۱۹
گفتار اوّل - جواز یا حرمت نکاح با صاحب نطفه.....	۱۱۹
گفتار دوّم - جواز یا حرمت نکاح با شوهر زن ملحوقه.....	۱۲۰
گفتار سوّم - حرمت یا جواز نکاح با صاحب تخمک.....	۱۲۱
گفتار چهارم - تربیت.....	۱۲۲
نتیجه مبحث.....	۱۲۴
فهرست منابع.....	۱۲۷

مقدمه

سپاس پروردگار جهانیان را که موجودی به نام انسان را از خون بسته آفرید و آن را چنان پروراند که به مرتبه اعلای آفرینش که همان مرتبه علم و دانش باشد رساند « خلق الانسان من علق ... و علم الانسان ما لم يعلم ».

درود و صلوات بی پایان بر پیامبر اسلام که جهان تاریک را که در دریای آشوب غرق بود و برگهای درخت انسانیت پژمرده شده و توده انسانها در آتش فساد می سوختند با نور خود منور کرد و به آن وضع نابسامان، سامان بخشید. درود فراوان به روان پاکت ای ناجی جهان بشریت و ای پیامبر رحمت محمد مصطفی (ص) که شخصیت اقدس و اعلای تو بالاتر از زبان گویندگان و قلم نویسندگان است.

سلام بر ابرمرد فضیلت، سلام بر عنصر ایمان و عدالت، سلام بر مظهر مردانگی و فتوت، سلام بر علی (ع) و فرزندان او، یازده برج امامت، سلام و تحیات فراوان به وجود اقدس و یگانه وارث سریر ولایت بقیه الله اعظم حضرت ولی عصر مهدی موعود ارواحنا لثراب مقدمه الفداء.

خداوند متعال به تعبیر قرآن کریم زن و مرد را برای یکدیگر آفریده تا با ازدواج با هم آرامش گیرند و بدین طریق بقای نسل بشری تضمین گردد. بی شک یکی از اهداف ازدواج می توان داشتن اولاد باشد یکی از قواعد مسلم و تغییر ناپذیر طبیعت و نظام خلقت در موجودات زنده تولید مثل و تکثیر نسل است آشنایی به مقررات مربوط به نسب و اولاد بطور مسلم مورد توجه کلیه مردم می باشد. تولید مثل و داشتن فرزند چنان اهمیتی دارد که خداوند متعال در قرآن آنرا ستوده و درباره آن می فرماید: « خداوند از جنس خودتان برای شما همسرانی قرارداد و از همسرانتان برای شما فرزندان و نوه هایی بوجود آورد. » سوره نحل آیه ۷۲

تمایل به بقای نسل، هر چند یک نیاز غیر جسمانی است، ولی از آنجا که تحقق چنین امری وابسته به وجود اسپرم و تخمکی است که با داشتن قابلیت باروری، در فرایند لقاح سلول تخم را تشکیل داده، زمینه تقسیمات سلولی را در آن فراهم می آورند، لذا طبیعی است که اگر هر یک از زن و مرد

یا هر دوی آنها از چنین سلامتی برخوردار نباشند تولید انسانی با وبژگی های خود را نخواهند داشت هر چند در آنها تمایل روحی - روانی برای این امر همچنان باقی است . تا حدی که دست نیافتن به این خواسته ، موجبات گسست خانوادگی را به دنبال خواهد داشت .

تا چندی پیش تولد هر انسانی از طریق طبیعی و معمولی بوده اما با توجه به پیشرفت علم و تکنولوژی بشریت توانسته فراتر از آن عمل کرده و از طریق تلقیح مصنوعی اقدام به تولد طفل نماید. این حادثه همانند ره آوردهای دیگر علمی مسائل حقوقی خاصی را بر می انگیزد که طرح آن در مجموعه های قانونگذاری و نوشته های حقوقی کم سابقه است . از آن جهت که اداره و تنظیم این پدیده بوسیله مقررات برای پایداری نظم جامعه ضروری است ، دانش حقوق ناگزیر است حداقل همراه این مسائل نو ظهور گام بردارد و یا چون سایه ای آن را دنبال کند .

طفلی که از این طریق بدنیا می آید نیز دارای حق و حقوقی می باشد . هدف نگارنده از انتخاب این موضوع و تحقیق راجع به آن این است که ضمن طرح مباحث مربوط به باروری مصنوعی بیان مفهوم باروری مصنوعی و روشن نمودن وضعیت فقهی و حقوقی باروری مصنوعی و وضعیت حقوقی طفل متولد شده از تلقیح مصنوعی و نسب ناشی از تلقیح مصنوعی و آثار نسب ناشی از این روش روشن شود .

قانون نحوه اهداء جنین به زوجین نابارور اجازه تلقیح مصنوعی را داده است اما فقط یک روش را اعلام داشته و آن استفاده از جنین زوجین شرعی می باشد .

بنابراین ضرورت دارد با مراجعه به اصول کلی و ضوابط عامه موقعیت حقوقی ، اندیشه های قضایی و به موازات آنها با مطرح نمودن این مباحث در دانشگاهها و توجه به اندیشه های حقوقی دکترین علمای حقوق که صورت گرفته است تولد طفلی که در شرایط طبیعی بدنیا نیامده موضوع ترکیب اسپرم با تخمک در خارج رحم ، پرورش کودک در لوله آزمایشگاهی و نسب و پیدایش و طریق اثبات و اقسام تلقیح مصنوعی و احکام تکلیفی و آثار غیر مالی و مالی نسب ناشی از تلقیح مصنوعی در این رساله مورد بحث قرار گیرد .

فصل اول

تعریف پیشینه و روشهای مختلف تلقیح مصنوعی

گفتار اول - تعریف لغوی

در لغت لقاح به معنی آبستن شدن و باردار شدن و تلقیح نیز به معنای آبستن کردن است. « لقح اذا حملت اذاستبان حملها قبل استبان لقاحها » به معنی باردار و بارور کردن است و در معجم الوسیط آمده که « ماء الفحل من الابل اواخیل » به معنی باردار شدن درختان نخل بوسیله باد نیز آورده شده است.^(۱)

و در فارسی به معادل آن باردار شدن انسان ماده از راه برقراری رابطه جنسی با جنس مخالف گفته می شود.

گفتار دوم - تعریف اصطلاحی

موضوع بحث تلقیح مصنوعی است که در اصطلاح عبارتست از اینکه زن را با وسایل مصنوعی و بدون اینکه بین او و مرد نزدیکی صورت گیرد آبستن نمود خواه در داخل رحم یا بیرون از آن. ممکن است تلقیح مصنوعی را با نطفه و اسپرماتوزوئید شوهر انجام داد که به آن تلقیح مصنوعی هومولوگ (AIH) گویند و امکان دارد که این عمل بوسیله نطفه بیگانه صورت گیرد که این نوع تلقیح مصنوعی را هتروولوگ (AID) گویند.

۱- لسان العرب ابن منظور ج ۲ ص ۵۷۹، معجم الوسیط، ج ۲، ص ۸۳۳ - محمد مرتضی زبیدی، تاج العروس من جواهر القاموس زبیدی، ج ۷ ص ۹۲

باروری همولوگ در صورتی ضروری است که ثابت شود شوهر دارای قابلیت باروری دارد اما بنا به دلایلی مثل چاقی ، منی خود را روی گردن رحم بریزد و تلقیح مصنوعی هترولوگ در موقعی ضرورت پیدا می کند که ثابت شود ناباروری شوهر غیر قابل درمان است .

نویسندگان حقوقی تعاریفی از تلقیح مصنوعی ارائه داده اند از جمله :

« تلقیح مصنوعی عبارت است از قرار دادن نطفه مرد در رحم زن بدون آنکه بین آنها نزدیکی واقع

شود همانند اینکه کسی بوسیله آلات خاص ، اسپرم مرد را در رحم زن جای دهد.^(۱)»

« تلقیح مصنوعی عبارت است از داخل کردن منی مرد بوسیله آلات پزشکی و یا هر وسیله دیگر غیر از مقاربت در رحم ».^(۲)

بنظر می رسد که تعاریف فوق جامع و کامل نباشد زیرا لقاح مصنوعی فقط از راه درون رحمی نمی باشد بلکه اسپرم و تخمک در خارج از رحم نیز ترکیب و در لوله های آزمایشگاهی نیز صورت می گیرد که I.V. F یا In Vitro Fertilization نامیده می شود . فلذا می توان تعریف ذیل را ارائه نمود :

« تلقیح مصنوعی عبارتست از ترکیب اسپرم مرد با تخمک زن بدون عمل نزدیکی در داخل یا خارج از رحم به کمک وسایل پزشکی .»

۱- اسدالله ، امامی ، حقوق خانواده ، ج ۲ ، ص ۹۹ ، اسدالله امامی ، مطالعه تطبیقی نسب در حقوق ایران و فرانسه، ص ۳۵۵

۲- اسدالله ، امامی ، حقوق خانواده ، ج ۲ ، ص ۹۹ ، اسدالله امامی ، مطالعه تطبیقی نسب در حقوق ایران و فرانسه، ص ۳۵۵

فصل دوم - چگونگی پیدایش تلقیح مصنوعی و سیر قانونی آن

گفتار اول - پیدایش تلقیح مصنوعی

در گذشته دانشمندان پیرامون امکان حامله شدن بدون انجام عمل جنسی و تماس با جنس مخالف بحث نموده اند. بدین صورت که مایع منی به هر طریقی غیر از جماع به عضو تناسلی (رحم) زن برسد که این نشانه هوش و نبوغ گذشتگان است. این نوع حمل و وضع از پیشوای دینی هند (بودا) بر جای مانده است که پیرامون حمل و وضع حمل از او، اسطوره هایی ساخته شده است. علامه ابن خلدون در مقدمه مشهور خود آنچه که از علم شیمی نزد گذشتگان سخن می گوید به این موضوع اشاره نموده است. و فلاسفه اسلامی قبل از آن نیز مانند ابن سینا و فارابی احتمال چنین خلقتی را مطرح کرده اند.^(۱)

ابن خلدون گفته است که بنا بر آنچه که ابن سینا و فارابی ذکر نموده اند خلقت انسان از منی در محیط طبیعی یعنی رحم امکان دارد حال اگر ما این را پذیرفته و اجزاء نسب، دگرگونیها، کیفیت بوجود آمدن آن احاطه داشته باشیم در محیطی مشابه رحم می توانیم انسانی را پرورش دهیم که خلقت آن کامل باشد.

اما پس از ذکر این مطلب ابن خلدون امکان این عمل را بعید می داند و می گوید این به جهت قصور علوم پزشکی است که در آن زمان قادر به دستیابی به شرایطی مشابه رحم نبوده است. پس این تعذر از جهت نقصان علم است نه اینکه ذاتاً محال باشد. پس ابن خلدون محال بودن خلقت انسان از منی را به طبیعتی که خداوند ترکیب کرده منسوب ننموده، بلکه آنرا موکول به پیشرفت علمی انسان کرده است که این پیشرفت در زمان ما حاصل شده است که از آن تحت عنوان بچه های آزمایشگاهی (اطفال الالبیب) یاد شده است که جنین بعد از مدت ۵ روز از محیط آزمایشگاه به رحم زن منتقل می شود.

اما دانش پزشکی امروزه به خاطر پیشرفتهای فراوان توانسته بوسیله تلقیح مصنوعی بعضی از نواقص و عیوب مرد مثل عنن یا انزال سریع و یا عیوب مجاری تناسلی زن و مرد و یا موارد مربوط به

۱- شیخ عبدالرحمان بسام، مجله الجمع الفقه الاسلامی، عدد دوم، جزء اول، ۱۴۰۷ (ه. ق.)،

عقیمی زوجین را جبران کند و در تولید مثل به انسان کمک شایسته نماید و سعادت آنهایی را که قادر نیستند از مسیر طبیعی صاحب فرزند شوند ، تکمیل کند .

سابقه تاریخی تلقیح مصنوعی مربوط به اصلاح نژاد یا تکثیر نسل حیوانات اهلی نظیر گاو و گوسفند می باشد و اولین آزمایش را یکی از دانشمندان آلمانی به نام (Jacobi Ludwig) در سال ۱۷۶۵ روی ماهیها انجام داده است .

بعداً به دنبال آزمایشات گوناگون تلقیح مصنوعی بر روی حیوانات از قبیل سگ که توسط یکی از دانشمندان ایتالیایی صورت گرفت و همچنین دانشمند دیگر از روسیه بنام (Elie Ivaneff) این عمل را روی چارپایان به روش خاصی که امروز متداول است انجام داد تا جائیکه پس از قرن نوزدهم دنباله این آزمایشات به انسانها کشیده شد و کم و بیش عمل تلقیح مصنوعی بر روی زنان انجام گرفت که نمونه آن گزارش پزشک انگلیسی بنام (Jhon hunter) در سال ۱۷۹۹ به دولت این کشور می باشد . یکی از پزشکان فرانسوی در سال ۱۸۶۸ طی گزارش خود خاطر نشان ساخته است که در فرانسه دو مورد تلقیح مصنوعی بر روی زنان انجام شده که قدیمی ترین آنها مربوط به سال ۱۸۳۸ می باشد . در ایالات متحده Marion Sins اولین آزمایش خود را در بیمارستان زنان نیویورک سیتی در سال ۱۸۶۶ عملی ساخت .

در سال ۱۹۱۴ یکی از اطباء انگلیسی مقیم مصر به نام دکتر جامیسون شنیده بود که در میان بدویان طریقه ای برای معالجه زنان عقیم وجود دارد که گاه منجر به آبستن شدن زنان و گاهی منتهی به فوت آنها می گردد . نامبرده متوجه شده که زنان بدوی پشم را به نطفه مردان آغشته می کنند و سپس آنرا به زن عقیم می دهند تا استعمال نماید . از آنجایی که پشم آلوده بوده و علاوه بر نطفه ، میکروب وارد رحم زن می گردید اگر زن بنیه قوی داشت حامله می شد در غیر این صورت به لحاظ آلودگی و مرض از پای در می آمد و فوت می شد .^(۱)

لوئیس براون اولین کودکی بود که از طریق لقاح مصنوعی در خارج از بدن انسان (آی . وی . اف . IVF) متولد شد . او در ژوئیه ۱۹۷۸ با دخالت دکتر چ استپتو و روبرت ادوارد متولد شد که جریان

۱- دکتر اسدالله امامی ، پیشین ، ص ۳۵۸، ۳۵۷، ۳۵۶

کامل تولد او را روزنامه فرانسوی (دی، بار، دی) نقل نمود که این عمل توسط پزشکان معالج انجام شد. این دو پزشک تخمک و اسپرم را در خارج از بدن یکدیگر ملحق کردند و تخمک بارور شده را در رحم مادر قرار دادند. لوئیس براون ۹ ماه بعد به دنیا آمد و به عنوان یک کودک جادویی شهرت یافت.

از آن زمان به بعد اینگونه آزمایشات در سایر کشورها نیز متداول گردید و فرصتی را برای مقابله با نازایی به سبب مسدود شدن لوله های رحم، بوجود آورد اما اگر تخمدان وظیفه خود را انجام ندهد و تخمک تولید نکند و امکان گرفتن تخمک نباشد اینگونه تلقیح خارج از رحم وجود ندارد و راه دیگری را باید در پیش گرفت. در پی آن قراردادهایی برای اجاره رحم بدین صورت که زنی رحم خود را به شوهر زنی که نازاست اجاره می دهد، منعقد می شود و بعد از اینکه وضع حمل صورت گرفت به موجب این قرارداد زن فرزند را به مادرش تحویل می دهد.

این اکتشاف آنقدری در دنیا بحث وراثت را ایجاد کرد که تنها زنی که حامله شده و فرزندان زاید مادر وراثتی شناخته است. که در این خصوص بعداً بحث می شود.

گفتار دوم- سیر قانون گذاری تلقیح مصنوعی

با رواج یافتن علم تلقیح در انگلستان و تمایل روز افزون زوجین فاقد فرزند و مراجعه آنها به بیمارستانها این مسئله در مجلس عوام انگلیس مطرح و حتی منجر به استیضاح وزیر بهداشتی وقت شد تا آنکه دولت در جهت قانونی کردن این عمل گامی بردارد و در پی آن این مسئله به کارشناسی تخصصی ارجاع شد.^(۱)

تا اینکه در سال ۱۹۹۰ قانون جنین شناسی و باروری انسان Human Fertilisation and Emhsrlyology Aet 1990 به تصویب رسید و این قانون به طور مفصل، مسائلی همچون رضایت شوهر زن اهداء شونده اسپرم و اینکه این رضایت باید کتبی باشد و نکاتی در خصوص ثبت تولد این کودکان و نیز حفظ یا افشای اسرار افراد مرتبط با تلقیح مصنوعی را بیان کرده است. در فرانسه نیز در مورد لقاح مصنوعی قانون مصوبی وجود نداشت و این مسئله تنها از لحاظ جنبه

۱- شیخ محمد جواد مغنیه، رساله الاسلام، العدد الثالث الستة العاشرة، ص ۱

نظری مطرح بوده است. بالاخره قانونگذار در صدد رفع این خلاء برآمده و در سال ۱۹۹۴ ضمن قانون مربوط به سلامت عمومی *edde de la cont polique* مقرراتی راجع به این موضوع بیان کرده است و در همان تاریخ موادی در باب نسب (۱۹-۳۱۱ و ۲۰-۳۱۱) به قانون مدنی افزود که به موجب آن حکم موضوع را صریحاً روشن کرده است و مسائلی همچون عدم وجود رابطه نسبی بین دهنده نطفه با طفل متولد شده و همچنین ضرورت ارائه رضایت کتبی زن و شوهر برای انجام عمل تلقیح مصنوعی دادگاه یا دفتر اسناد رسمی و مسئله عدم امکان نفی ولد پس از تولد طفل را در آن مطرح نموده است.

در ایالت متحده مسئله لقاح مصنوعی مدتها پیش رواج فراوان یافته و قرارداد بچه سازی در آمریکا از سال ۱۹۷۶ شایع شده است. بر طبق یک بررسی که انجام شد بیش از ۴۰۰۰۰ سیکل (ART)^(۱) انجام شده است که در عمل منجر به ۸۷۴۱ وضع حمل شده است که ۵۱۰۳ مورد از آنها از طریق IVF بوده است. همچنین سوابق تاریخی آمریکا در مورد قانونگذاری بررسی لقاح مصنوعی نسبت به سایر کشورهای غربی طولانی تر است. براساس آخرین اطلاعات ۲۵ ایالت قوانینی را تصویب کرده اند که به موجب آنها کودک متولد شده در نتیجه لقاح مصنوعی فرزند مادر و شوهر او که به عمل لقاح مصنوعی رضایت داده تلقی می گردد.^(۲)

در کشور استرالیا تا سال ۱۹۸۲ کمیسیون اصلاح قوانین، اعتنایی به مسئله لقاح مصنوعی نداشت. گرچه این مسئله از ژوئیه ۱۹۸۰ در دستور کار برخی از مجامع حقوقی قرار گرفته بود. تا اینکه اکثر قانونگذاران استرالیایی از اواخر سال ۱۹۸۳ قوانین متحدالشکلی را از جهت مشخص کردن وضعیت حقوق کودکان متولد شده در نتیجه انتقال مصنوعی اسپرم مرد بیگانه وضع کردند. پارلمان نیوولز جنوبی در فوریه ۱۹۸۴ اولین قانون جامع استرالیا را در مورد لقاح مصنوعی تصویب کرد و نیز قانونگذار ویکتوریا در ماه مه ۱۹۸۴ با هماهنگی نیوولز جنوبی قانون اصلاحی وضعیت کودکان را به تصویب رساند.^(۳)

۱- ART روشهای درمانی است برای آماده سازی تخمک از زن و اسپرم از مرد و لقاح آنها در محیط آزمایشگاه و تولد

جنین و نهایتاً انتقال آن به داخل رحم

۲- درآمدی بر مسائل فقهی و حقوقی جسم های ژنتیکی ART، دکتر میر قاسم جعفرزاده، بولتن تولید مثل و نازایی،

پژوهشکده ابن سینا، شماره ۲ آبان ۷۷

3- NSW Law Reform Comission repots .Report 49 .Artificial conception Human Arfilcial insemination , 1986 , 27 p9

سایر قوانین مصوب در استرالیا عبارتند از : قانون اصلاحی قانون روابط خانوادگی در دسامبر ۱۹۸۴، قانون اصلاحی وضعیت کودکان مصوب ۱۹۸۵ ، قانون لقاح مصنوعی مصوب ۱۹۸۵، قانون باروری مصنوعی مصوب ۱۹۸۵.

در کوئزلند در آوریل ۱۹۸۶ در خصوص لقاح مصنوعی پیش نویس قانونی تهیه گردیده است.^(۱) در ایران علما و فقها در خصوص تلقیح مصنوعی مطالب زیادی نوشتند و فناوری زیادی دارند و حقوقدانان نیز بحثهای مختصری در این زمینه نموده اند .

اما قانونی در این خصوص وجود نداشته است تا اینکه مجلس شورای اسلامی در مورخه ۱۳۸۲/۴/۲۹ قانون نحوه اهداء جنین به زوجین نابارور را تصویب نمود . آئین نامه اجرایی آن نیز علی رغم اینکه در ماده ۵ قانون آمده بود که ظرف ۳ ماه تصویب گردد بعد از حدود ۲۰ ماه به تصویب هیات وزیران رسیده است .

۱- منبع قبلی